

Mieczysław Oniśkiewicz

"New commentary on the Code of Canon Law", ed. by John P. Beal, James A. Coriden, and Thomas J. Green, New York 2000 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 43/3-4, 417-420

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

snego spojrzenia na małżeństwo konkordatowe. Zdaniem ks. prof. W. Góralskiego „autor ukazuje ewolucję zapisów konkordatowych odnoszących się do małżeństwa, w której doniosły moment stanowi konkordat polski z 1993 r. Praca ta powinna zainteresować zarówno kanonistów, jak i przedstawiciele państwowego prawa małżeńskiego” (s. 15). To ze wszech miar słuszna uwaga, oby tylko znalazła swe słuszne odzwierciedlenie w praktyce duszpasterskiej oraz naukowo-badawczej.

Prezentowana książka jest zatem kolejnym, jakże dojrzałym głosem kanonisty wyrosłym zwłaszcza na kanwie konkordatu polskiego. Wydaje się, iż może ona stać się inspiracją dla podobnego ukazania innych zagadnień konkordatowych, a jest ich bardzo wiele. Wszystko to powinno ostatecznie przyczynić się twórczo do asymilacji całej rzeczywistości konkordatu, a zwłaszcza jego elementów prawnych, i to na styku Kościół i państwo.

ks. Andrzej Franciszek Dziuba

**NEW COMMENTARY ON THE CODE OF CANON LAW,
COMMISSIONED BY THE CANON LAW SOCIETY OF AMERICA,
EDITED BY JOHN P. BEAL, JAMES A. CORDIDEN, THOMAS J. GREEN,
NEW YORK/MAHWAH, N.J., [2000], XXXII, 1952 ss.**

Z wielkim podziwem, ale też i z pewną zazdrością, możemy przyglądać się twórczości angielskojęzycznych kanonistów. Oto bowiem pod koniec czerwca 2000 roku ukazał się pełny komentarz prawa kanonicznego w języku angielskim, wydany przez wydawnictwo Paulist Press pod kierownictwem Stowarzyszenia Prawa Kanonicznego Ameryki. Najprawdopodobniej jest to już ostatni tego typu całościowy komentarz w światowej kanonistyce kończącego się millenium.

Od momentu promulgacji obecnego kodeksu prawa kanonicznego jest to już czwarty pełny komentarz w języku angielskim. Pierwszy wydany był również przez amerykańskich kanonistów w roku 1985. To właśnie do tego komentarza nawiązuje obecna publikacja określając się jako *Nowy Komentarz (New Commentary)*. Następnie ukazał się *Code of Canon Law Annotated*, wydany w 1993 roku przez Uniwersytet Świętego Pawła w Ottawie (Kanada). Jest to tłumaczenie bardzo popularnego hiszpańskiego komentarza wraz z odpowiednimi dodatkami dotyczącymi angielskojęzycznych Kościołów partykularnych na całym świecie. Ostatnim zaś całościowym komentarzem była praca *The Canon Law, Letter & Spirit* wydana w 1995 roku przez Stowarzyszenie Kanonistów Wielkiej Brytanii i Irlandii. Ubolewać przy tym należy, iż fakt ukazania się poprzednich komentarzy przeszedł bez

większego echa w polskojęzycznych pismach kanonicznych. Nieczęsto się bowiem zdarza tak płodna twórczość kanoniczna w ramach jednej grupy językowej. Dorównać temu może chyba tylko kanonistyka hiszpańska, szczególnie ze swoim słynnym pięciotomowym komentarzem wydanym w 1997 roku pod kierownictwem kanonistów z Nawarry.

Nowy Komentarz, pomimo, że został przygotowany pod kierunkiem amerykańskich specjalistów w prawie kanonicznym, wybiega daleko poza granice jednego tylko kraju i staje się bez wątpienia komentarzem międzynarodowym. Pracę nad komentarzami przeprowadziło aż 36 kanonistów związanych z wieloma wydziałami prawa kanonicznego uniwersytetów na całym świecie. Znalazły się tam takie sławy jak edytorzy całej pracy: John P. Beal, James A. Coriden oraz Thomas J. Green (wszyscy związani z Katolickim Uniwersytetem Ameryki w Waszyngtonie), James H. Provost (również związany z tym samym uniwersytetem oraz edytor *The Jurist*), John M. Huels OSM, Lynda A. Robitaille oraz Roch Pagé, profesorowie z Uniwersytetu Świętego Pawła w Ottawie, w Kanadzie (ten ostatni jest dziekanem wydziału prawa kanonicznego), Myriam Wijlens z Holandii, znana profesor uniwersytetu w Münster, Knut Walf z Niemiec, związany z uniwersytetem w Monachium oraz profesor na uniwersytetach w Fribourgu (Szwajcaria), w Saarbrücken (Niemcy) oraz Waszyngtonie. W porównaniu z poprzednim Komentarzem z 1985 roku, aż trzy czwarte wszystkich kontrybutorów jest zupełnie nowa.

Nowy Komentarz oprócz celu wyjaśniająco dydaktycznego pragnie zapoznać czytelnika z oficjalnymi przepisami Kościoła dotyczącymi norm prawa kanonicznego, ich głębsze zrozumienie oraz praktyczne ich zastosowanie. Ten ostatni, jakże ważny, pastoralny aspekt tego komentarza zdecydowanie jest jego najmocniejszą stroną. Przez to komentarz jest kierowany nie tylko do specjalistów, studentów prawa kanonicznego czy też studentów seminariów duchownych, ale pragnie także zakreślić szersze kręgi obejmując wszystkich zainteresowanych problematyką prawniczą w Kościele katolickim. W środowisku katolickim Ameryki Północnej jest to na pewno niezwykle przydatna lektura, która pobudza wielu katolików do coraz to dokładniejszego i dogłębnierzego zapoznawania się z prawodawstwem kościelnym. Wielu bowiem ludzi świeckich w Stanach Zjednoczonych czy w Kanadzie bardzo serio traktuje otwartość zaproszenia kanonu 217.

Całość komentarza poprzedzona została trzema artykułami wstępnymi. W pierwszym wstępnym artykule Ladislas Örsy SJ, słynny węgierski kanonista, emerytowany profesor Katolickiego Uniwersytetu Ameryki w Waszyngtonie, stara się odpowiedzieć na bardzo istotne pytanie dotyczące miejsca i roli prawa w Kościele. Autor analizuje najważniejsze teorie w tym zakresie: Rudolfa Sohm'a (całkowicie odrzucenie prawa w Kościele na rzecz miłości); pozytywistycznego i pragmatycznego legalizmu; tzw. szkoły włoskiej (równowartość dwóch systemów praw-

nych, cywilnego i kościelnego); tzw. szkoły nawarrskiej (całkowita władza Kościoła nad całością prawa kanonicznego); tzw. szkoły monachijskiej zapoczątkowanej przez Klause Mörsdorfa (koncepcja integralności pomiędzy prawem a teologią); Eugenio Corecco'a (podporządkowanie prawa kanonicznego porządkowi wiary) oraz Petera Huizinga (Eucharystia jako źródło praw i obowiązków w Kościele). Następnie Örsy zajmuje się relacją między teologią a prawem kanonicznym dołączając bardzo praktyczne wskazania dla współczesnych kanonistów i wypełniania ich wyjątkowego powołania w służbie Kościołowi.

W drugim wstępnym artykule Frederick R. McManus, emerytowany profesor waszyngtońskiego uniwersytetu, stara się przybliżyć wszystkie ważniejsze kanoniczne wydarzenia po promulgacji kodeksu przez Jana Pawła II w 1983 roku. Mamy tu krótki przegląd i analizę tak ważnych dokumentów legislacyjnych jak: konstytucja apostolska *Pastor bonus* (dotycząca reformy kurii rzymskiej) z czerwca 1988 roku; apostolska konstytucja *Ex corde Ecclesiae* (na temat szkolnictwa wyższego w Kościele katolickim) z sierpnia 1990 roku; *dyrektorium* na temat zagadnień ekumenizmu z marca 1993 roku; słynna *instrukcja* na temat współpracy osób świeckich z sierpnia 1997 roku; list *Ad tuendam fidem* z maja 1998 roku dodającej dwa nowe kanony do istniejącego kodeksu prawa kanonicznego; motu proprio *Apostolos suos* z maja 1998 roku określające zakres władzy nauczycielskiej konferencji biskupów. Autor analizuje wszystkie te dokumenty oraz ich bezpośredni wpływ na obecną wykładnię kanoniczną.

Trzeci artykuł wstępny poświęcony jest w całości najważniejszemu wydarzeniu w kanonicznym świecie po ukazaniu się nowego kodeksu prawa kanonicznego. John D. Faris prezentuje krótki przegląd historyczno-prawny na temat *Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich*, promulgowanego w październiku 1990 roku. Pomimo, iż kodeks ten skierowany jest do Kościołów Wschodnich pozostających w jedności z widzialną głową całego Kościoła katolickiego, ma on niebagatelny wpływ na powszechne prawodawstwo kościelne oraz współczesne rozumienie i interpretację pryncypiów kanonicznych również w Kościele łacińskim.

Angielskie tłumaczenie tekstu kodeksu jest wzięte z najnowszego przekładu opublikowanego w 1998 roku, przygotowanego podobnie jak *Nowy Komentarz*, pod auspicjami Stowarzyszenie Prawa Kanonicznego Ameryki. Jest to tzw. tekst amerykański, w odróżnieniu od drugiego angielskiego przekładu dokonanego przez brytyjskich kanonistów. Przekład brytyjski jest używany w komentarzach: *The Canon Law, Letter & Spirit* (tzw. komentarz brytyjski) oraz *Code of Canon Law Annotated* (tzw. komentarz kanadyjski). Nowy przekład amerykański stara się być jak najwierniejszy łacińskiemu oryginałowi. Jednak, ze względu na specyfikę języka angielskiego (przede wszystkim brak rodzajów rzeczowników), brzmienie językowe na pewno nie jest tak płynne niż oryginał. Należy przy tym wspomnieć

największą chyba słabość tego komentarza, mianowicie brak oryginalnego tekstu łacińskiego wraz z angielskim tłumaczeniem. Aby zaradzić niektórym ambiwalentnym zwrotom, angielski tłumacz stara się używać oryginalnych określeń łacińskich w nawiasach, np. *praeter ius; vacatio legis...*

Zarówno układ jak i format *Nowego Komentarza* jest niemal identyczny do swego poprzednika z 1985 roku (za wyjątkiem „irlandzko-zielonej” okładki w porównaniu z poprzednią czerwoną). Poszczególne rozdziały, części lub tytuły komentowane są przez ekspertów prawa kanonicznego. Najmniejsze takie jednostki prowadzą się niekiedy do komentarza kilku zaledwie kanonów (np. kk. 349–359, komentowane przez Johna G. Johnsona). Najdłuższy zaś komentarz prowadzony przez jednego autora dotyczy prawa procesowego (Lawrence G. Wrenn: kk. 1400–1500 oraz Craig A. Cox: kk. 1501–1670) oraz sankcji karnych w Kościele (Thomas J. Green: kk. 1311–1399).

Edytorzy komentarza pozostawili wszystkim autorom duży zakres swobody w komentowaniu poszczególnych partii materiału. Pod względem edytorskim postarano się jednak o ujednoczenie stylu i języka. Każdy kanon posiada swój komentarz a na końcu niemal każdej komentowanej części (rozdziału lub tytułu) poszczególni autorzy dołączyli zwięzłą bibliografię. Całość publikacji przygotowana jest w ten sposób, że lekturę można rozpocząć praktycznie w każdym miejscu, bez konieczności czytania całej pracy od początku do końca. Na końcu pracy edytorzy dołączyli bardzo praktyczny i dość szczegółowy indeks (aż 93 strony!), który umożliwia szybki wgląd w poszczególne zagadnienia.

Pomimo swego profesjonalno-kanonicznego zabarwienia język samych komentarzy jest wyjątkowo pastoralny. Jest na pewno przystępny szerszej rzeszy czytelników, szczególnie mających podstawy w zakresie teologii, filozofii lub prawa świeckiego. Zatem jest wspaniałą pomocą dydaktyczno-pastoralną dla studentów seminariów duchownych oraz ma bardzo praktyczne zastosowanie dla pracowników kurii, trybunałów oraz w pracy duszpasterskiej zarówno dla księży, jak i ludzi świeckich.

Na pewno praca podobnego formatu i pastoralnego podejścia do zagadnień współczesnej kanonistyki byłaby niezwykle pomocnym narzędziem w polskich warunkach.

Ks. Mieczysław Oniśkiewicz